

Azərbaycanın Avropa ilə enerji tərəfdaşlığının önəmi artır

Azərbaycanın Avropa İttifaqı ilə enerji sahəsində əməkdaşlığı uğurla davam edir. Son illər ölkəmiz özünü bu sahədə etibarlı tərəfdaş kimi təqdim etməyi bacarıb. Məhz bunun nəticəsidir ki, indi Avropa təbii qaza olan ehtiyacının ödənilməsində Azərbaycana daha böyük ümidlər bəsləyir. Ölkəmizin Avropa İttifaqı ilə enerji əməkdaşlığının əsası isə 2006-cı il noyabrın 7-də Brüsseldə “Avropa İttifaqı və Azərbaycan Respublikası arasında enerji sahəsində strateji tərəfdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu”nun imzalanması ilə qoyulub.

Enerji sektorunun müasirləşdirilməsi və əməkdaşlığın inkişafını özündə ehtiva edən həmin sənədə əsasən, tərəflər arasında əməkdaşlığın strateji istiqamətləri və təməli müəyyən edilib. Bu strateji tərəfdaşlıq sonradan 2011-ci ildə “Cənub Qaz Dəhlizi” üzrə Birgə Bəyannamə və 2022-ci ildə imzalanmış yeni enerji memorandumu ilə daha da genişləndirilib.

Hazırda Azərbaycan və Avropa Komissiyası arasında enerji əməkdaşlığı artıq bir ənənəvi qaz tədarükündən “yaşıl enerji”yə keçid mərhələsinə qədəm qoyub. 2022-ci ildə imzalanmış strateji tərəfdaşlıq memorandumu ilə Xəzər dənizinin külək enerjisi potensialının reallaşdırılması, yaşıl hidrogen istehsalı və Avropaya “yaşıl enerji dəhlizləri”nin yaradılması, xüsusilə “Xəzər–Qara dəniz–Avropa” sualtı kabel layihəsi əsas hədəflərə çevrilib.

Azərbaycanın energetika naziri Pərviz Şahbazovun Avropa Komissiyasının Genişlənmə və Şərq Qonşuluğu üzrə baş direktoru Gert Yan Koopman ilə görüşündə ölkəmizlə Avropa İttifaqının enerji sahəsində strateji tərəfdaşlığının prioritetləri, Cənub Qaz Dəhlizinin Avropanın enerji təhlükəsizliyində rolu, eləcə də yeni ölkələrin Azərbaycan qazının alıcıları sırasına qoşulması məsələləri müzakirə edilib. Söhbət əsnasında ötən il Azərbaycandan Avropaya 12,8 milyard kubmetr qaz tədarük edildiyi vurğulanıb.

Məlum olduğu kimi, ötən müddətdə Xəzər regionu ilə Avropa arasında vacib enerji körpüsü rolunu oynayan Cənub Qaz Dəhlizi “köhnə qitə”nin enerji xəritəsinin zənginləşdirilməsinə mühüm töhfələr verib. Ümumilikdə isə, Avropa bazarlarına çıxış Azərbaycanın qaz hasilatının sürətlə inkişaf etməsinə imkan yaradıb. Rəsmi statistikaya əsasən, 2017-ci ildə (“Şahdəniz-2” layihəsinin istismara verilməsindən əvvəl) 28,6 milyard kubmetr olan qaz hasilatı 2021-ci ildə 43,9 milyard, 2024-cü ildə 50,4 milyard, 2025-ci ildə isə 51,5 milyard kubmetrə yüksəlib. Bununla yanaşı, qaz ixrac həcmiləri də artaraq 8,5 milyard kubmetrdən 25,2 milyard kubmetrə çatıb.

Azərbaycan Avropaya qaz tədarükünə isə 2020-ci il dekabrın 31-də Cənub

Ekspert rəyi

Zəfər VƏLİYEV,
enerji məsələləri üzrə ekspert

Dünyada baş verən iri miqyaslı geosiyasi transformasiyalar fonunda Azərbaycanın həyata keçirdiyi enerji layihələri region ölkələrinin və Avropanın dayanıqlı, sabit və təhlükəsiz enerji təchizatının təmin olunması istiqamətində atılan mühüm addımlar kimi qiymətləndirilir. Bu layihələr enerji təhlükəsizliyinin möhkəmləndirilməsi baxımından xüsusi əhə-

Qaz Dəhlizinin sonuncu seqmenti olan Trans-Adriatik boru kəmərinin istismara verilməsi ilə başlayıb. 2026-cı il yanvarın 1-dək TAP vasitəsilə, ümumilikdə, 54,3 milyard kubmetr qaz nəql olunub. Hazırda Azərbaycan 16 ölkəyə qaz ixrac edir ki, bunun da 12-si məhz Avropa dövlətləridir. Azərbaycan və Avropa İttifaqı arasında əldə olunmuş razılaşmaya əsasən, isə 2027-ci ilə qədər qaz tədarükünün ildə 20 milyard kubmetrə çatdırılması nəzərdə tutulur. Azərbaycan qazının Avropaya ixracının artırılması üçün hazırda TAP boru kəmərinə genişləndirmə işləri həyata keçirilir.

Pərviz Şahbazovun Gert Yan Koopman ilə görüşündə Azərbaycanla Avropa İttifaqı arasında enerji sahəsində strateji tərəfdaşlığa dair Anlaşma Memorandumunda təbii qazla yanaşı, bərpa olunan enerji və enerji səmərəliliyi, eləcə də digər mühüm istiqamətlərin də öz əksini tapdığı diqqətə çatdırılaraq bu sənədin ikitərəfli enerji münasibətlərinin əsasını təşkil etdiyi vurğulanıb. Söhbət əsnasında elektrik enerjisinin ötürülməsi üzrə regional enerji bağlantıları xüsusunda Azərbaycanla Avropa arasında Qara dənizdən keçməklə, Naxçıvan və Gürcüstan üzərindən planlaşdırılan layihələrdən də bəhs edilib. “Xəzər–Qara dəniz–Avropa Yaşıl Enerji Dəhlizi” layihəsinin Avropa Elektrik Ötürmə Sistemləri Operatorları Şəbəkəsinin (ENTSO-E) 2026-2036-cı illər üzrə Şəbəkə İnkişaf Planına daxil edilməsi, həmçinin “Ortaq Maraqlar Layihəsi” statusunun əldə olunması ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb.

Yeri gəlmişkən, “Xəzər–Qara dəniz–Avropa yaşıl enerji dəhlizi” layihəsi artıq icra mərhələsinə qədəm qoyub. Qara dəniz sualtı kabel xəttinin çəkilişi üçün 2023-

cü il iyulun 25-də Gürcüstan, Macarıstan, Rumıniya və Azərbaycan arasında birgə müəssisənin yaradılması haqqında Anlaşma Memorandumu imzalanıb. Qeyd edək ki, Qara dəniz sualtı kabel xətti Gürcüstan və Rumıniyanı birbaşa birləşdirəcək və Cənubi Qafqaz və Cənub-Şərqi Avropanın enerji sistemlərini bir-birinə bağlayacaq ən böyük infrastruktur layihəsidir. Sualtı kabelin uzunluğu 1155 kilometrədən çox olacaq. Bunun da 1115 kilometrini suyun altı ilə, 40 kilometrini isə quru ərazidən keçəcək. Kabel xəttinin gərginliyi 525 kilovolt, gücü isə 1300 meqavatt olacaq. Qara dəniz vasitəsilə sualtı elektrik kabelinin tikintisinin 2032-ci ildə başa çatması planlaşdırılır.

Energetika nazirinin Avropa Komis-

siyyətdə iştirak edir.

Bu baxımdan, qarşıdakı illərdə Azərbaycanın beynəlxalq bazarlara çıxaracağı neft, qaz və “yaşıl” enerji resursları dünya enerji bazarlarında fərqli tələbat trayektoriyaları və müxtəlif funksional rollarla üzləşəcək. Məlum olduğu kimi, Azərbaycan nefti uzun illər ərzində global neft bazarlarında yüngül və ağır neft balansının təmin edilməsinə xidmət edib. Cənub Qaz Dəhlizi vasitəsilə Avropa bazarına daxil olan Azərbaycan qazı isə inkişaf üçün yanacaq, keçid yanacağı və ehtiyat enerji mənbəyi funksiyalarını yerinə yetirəcək.

Hazırda ölkə daxilində icra edilən bərpa olunan enerji layihələri enerji kompleksinin şaxələndirilməsinə mühüm töhfələr verir. Eyni zamanda, bu layihələr Azərbaycan üzərindən yeni “yaşıl enerji dəhlizi”nin formalaşmasına və Mərkəzi Asiya ölkələrinin “yaşıl” enerji sistemlərinə çıxışının təmin edilməsinə möhkəm əsas yaradır.

siyasının Genişlənmə və Şərq Qonşuluğu üzrə baş direktoru ilə görüşündə, həmçinin Zəngəzur dəhlizi vasitəsilə Naxçıvan, Azərbaycan və Türkiyəni əlaqələndirəcək yeni marşrutun Mərkəzi Asiya ilə Avropanı birləşdirəcək strateji enerji dəhlizi rolunu oynayacağı qeyd edilib, bərpa olunan enerji layihələrinin, xüsusilə günəş və külək enerjisinin istehsalı və ötürülməsi istiqamətində Avropa şirkətləri ilə əməkdaşlıq imkanları dəyərləndirilib. Bununla yanaşı, Azərbaycan–Avropa İttifaqı Enerji Dialoqu, Cənub Qaz Dəhlizi və Yaşıl Enerji Məşvərət Şuraları çərçivəsində əməkdaşlıq məsələləri də nəzərdən keçirilib.

Xatırladaq ki, Avropa Komissiyasının Genişlənmə və Şərq Qonşuluğu üzrə Baş Direktorluğu 2015-ci il yanvarın 1-də yaradılıb. Qurumun əsas vəzifəsi Avropa İttifaqının genişlənmə prosesini və Şərq Tərəfdaşlığı ölkələri ilə qonşuluq siyasətini vahid orqan vasitəsilə idarə etməkdən ibarətdir. Avropa Komissiyasının Genişlənmə və Şərq Qonşuluğu üzrə Baş Direktorluğu Avropa İttifaqına üzvlük namizədləri və şərq qonşuları (Ukrayna, Moldova, Azərbaycan, Ermənistan, Gürcüstan) ilə münasibətləri, o cümlədən iqtisadi və siyasi əməkdaşlığı mənbələrinə görə tənzimləyir. Bu struktur sabitlik, təhlükəsizlik və tərəqqini təşviq etmək məqsədilə siyasi və iqtisadi islahatları dəstəkləyir, yardım proqramları həyata keçirir. ENTSO-E isə Avropada 36 ölkədən 40 elektrik enerjisi ötürücü sistem operatorunu birləşdirən təşkilatdır. 2009-cu ildə yaradılan bu qurum, vahid Avropa enerji bazarını təşviq etmək, enerji təhlükəsizliyini və şəbəkələrarası ticarəti təmin etmək məqsədilə fəaliyyət göstərir.

Mirbağır YAQUBZADƏ
XQ